

ПЕРЕДМОВА ДО УКРАЇНОМОВНОГО ВИДАННЯ

Мені дуже приємно, що ці лекції перекладені українською мовою. Я виріс в Канаді, де поруч зі мною жили українці. Їхні культурні та національні традиції завжди викликали у мене велику повагу. Молитва, котрій Господь навчив своїх учнів, є і залишається суттєвою для нашої віри та постійно надихає мене. В цій книзі ви знайдете мої роздуми про значення молитви «Отче наш» для сучасних християн, і я вдячний за можливість ними поділитися. Нехай добрий Господь благословить вас, коли будете читати цю книгу та відгукуватись на його любов. Нехай воля Божа звершиться на землі, як і на небі.

*Джеральд Брей
Кембридж
17 березня 2011 р.*

ПЕРЕДМОВА

Господня молитва – це, напевно, найвідоміший уривок з Біблії. Навіть у нашому, за загальною думкою, постхристиянському світі, її ще широко викладають та вивчають навіть ті люди, які зазвичай не ходять до церкви. Ті, хто пам'ятають похорони Діани, принцеси Уельської, 6 вересня 1997 року, можуть згадати, як два мільйони учасників процесії було закликано вшанувати її пам'ять цілковитою тишею, а потім разом виголосити слова цієї молитви, і скільки людей із цієї неймовірної кількості присутніх могли зробити це без вагань. Це правда, що сучасна мова Писання і форми поклоніння посприяли розділенню поколінь: нині старші люди послуговуються у молитві традиційними словами, а молодь навпаки використовує сучасні форми. Однак, незручність полягає в тому, що відома версія перекладу шістнадцятого століття все ще перебуває у використанні навіть на сучасних служіннях поклоніння – унікальна тривалість існування, яка свідчить про те, до якої міри ця молитва стала частиною нашої спільної культури. Її навіть використовують у виключно світському контексті, особливо лінгвістами, які вибирають цей текст як модель для порівняння особливостей однієї мови з іншою. Знання цієї молитви та її універсальна стислість робить її зручною для такого використання.

Чи були ці слова такі, як ми їх знаємо, призначені для використання їх як молитви? У Євангелії від Матвія Ісус говорить своїм учням «молитися отак», що є дещо неоднозначним, хоча паралельний текст у євангеліста Луки не включає цих слів (Мв. 6, 9; Лк. 11, 2). Проблема у тому, що практично ніхто ніколи не використовував коротшої версії Луки як молитву! Але наприкінці першого століття християнам рекомендували щонайменш тричі в день користуватися версією молитви, що записана у Матвія (*Дідахе* 8. 2), і вона завжди була включена в практично кожну форму публічно схваленої літургії. У Книзі загального молитовного служіння Святого Причастя 1662 року вона зустрічається двічі: раз на початку (без славослів'я) і потім знову близько кінця додається славослів'я, можливо, тому, що її тема хвали і вдячності є належним завершенням священного банкету.

У нещодавно надрукованій книзі про молитву незабутній Перрі Оуен присвятив цілий розділ Господній молитві, яку він, як і багато хто перед ним, бачив «взірцем молитви» для християнської церкви.¹ Беззаперечно, ця молитва – найбільш вживана християнська молитва, але чи вона забезпечила модель для інших молитов – це спірне питання. Немає іншої церковної молитви, про яку можна було б сказати, що вона відображує якимось значним чином Господню молитву, і християни, які моляться своїми словами рідко, якщо взагалі це роблять, використовують її як путівник. Вона утримує значне положення у християнській свідомості, але залишається унікальною – непідробною і, можливо, неповторною. До яких меж вона може бути використана як взірць для наших молитов – важко сказати. Звичайно, її твердження – доволі беззаперечні, але біль-

¹ Н. Р. Owen, *The Basis of Christian Prayer* (Vancouver: Regent College, 2006), pp. 79–106. Цей вираз зустрічається на ст. 106.

шість людей хотіла б у своїх молитвах сказати більше слів, ніж містять ці декілька рядків. Доречно зазначити, що інші форми молитви не можуть бути інтерпретовані, як тільки розширення і уточнення Господньої молитви. Отже, хоча ця молитва znana і використовується у поклонінні, вона не є джерелом наших інших молитов. Варто зауважити наступне: Господню молитву визначили путівником церковної літургічної традиції, хоча, справедливості ради, маємо сказати про те, що ніхто ніколи не вважав, що вона має ним бути.

Практично, Господня молитва, загалом, не є моделлю для нашої молитви. У зв'язку з цим доречно замислитись: якщо вона не планувалася бути зразком, яка її ціль? Як не дивно це звучить, але ми небагато зустрічаємо роздумів з приводу цього питання. Відносно легко натрапити на книги про Проповідь на горі (в яких є ця молитва), і там дійсно до деякої міри з'ясовують це питання. Але тлумачі схильні зосереджуватись на простоті і прямоті підходу Ісуса до Бога та рідко зважуються на щось більше. Будьмо певні, це важливий акцент, але для покоління, незнайомого з доскональними ритуалами юдаїзму Другого Храму, практичний вплив цього вивчення ймовірно буде слабким. Проповідники і вчителі можуть сказати слухачам: потрібно бути вдячними Ісусу за те, що він спростив наш прихід до Бога. Проте у тих, хто ніколи нічого іншого не знав, може скластися враження, щодо відносин з Богом: наче б вони настільки прості, що про них не варто й замислюватись. Відвідини сучасних служінь дозволяють побачити, як стверджується подібна звістка. І якоюсь мірою може буде парадоксальним твердження, що у сучасних стилях поклоніння такі «прості», на загальну думку, слова Господньої молитви рідко використовуються, позаяк багато людей вважають звучання цих слів формальним і сухим!

Потрібен зважений підхід до Господньої молитви, якщо ми хочемо відновити її місце у поклонінні, яке передбачає її безперечна заслуга та універсальна традиція церкви. Багато років тому я дійшов висновку, що проповідь на тему Господньої молитви або якоїсь її частини – це вдячна справа. Якраз її популярність означає, що навіть найгірше освічена аудиторія може слідувати за думкою проповідника та поглибити своє духовне розуміння, знаючи, про що йдеться. У серпні 2006 року надійшло запрошення із Сіднейського коледжу Мура прочитати лекцію. Тема мала відповідати одночасно трьом вимірам: біблійному, богословському і пасторському. Роздумувати довго не прийшлося: орієнтиром стала Господня молитва. Подальше запрошення від Латімерського Братства з Нової Зеландії зробило можливим для мене застосувати прозорливість, спочатку задуману для студентів-богословів, для чоловіків та жінок, задіяних у церковному служінні, – розвиток від лабораторії до робочого місця, який офіційно схвалює обґрунтованість будь-чиїх богословських думок. Подальші міркування та розвиток подвоїли тривалість оригінальних лекцій і перетворили їх на книгу, яку ви зараз тримаєте в руках.

Глибокі роздуми над Господньою молитвою привели до усвідомлення: молитва – вища міра ембріональної форми систематичного богослов'я. Це богослов'я не оперує силогізмами та філософською мовою пізніших століть, воно навіть не сформульовано як кредо! Але структура і план молитви слідує чітко вираженій системі. Починаючи з Бога Отця, який є творцем та Господом неба і землі, переходячи до царства його Сина Ісуса Христа і до благословень фізичної та духовної поживи, що воно несе з собою і спонукає до завершені дії – суті християнського життя, як наслідку праці Святого Духа в наших серцях. Молитва не висвітлює кожен тему, але при глибшому вивченні

вважає: скількох життєво важливих питань вона торкається! Щоб виявити це, немає необхідності «одухотворяти» або алегорично тлумачити слова Ісуса. У більшості випадків достатньо логічно подумати, щоб зрозуміти, якими вони є. І наше завдання – прийняти ці слова в свої серця і дозволити їм там виконувати роботу преображення. Я сподіваюся і молюся, щоб думки про Господню молитву, написані в книзі, спонукали нас усіх до подальших роздумів, щоб разом ми могли заново відкрити скарб, який маємо в словах, на вустах і в серцях усіх християн.

Мені залишається подякувати співробітникам та студентам коледжу Мур за надання можливості розвинути свою думку про Господню молитву; а також духовенству церкви Аотеароа Нової Зеландії, особливо єпархіям Крайстчорч, Дунедін та Уаїкато, які були ознайомлені з моєю роботою на ранній стадії і чиє підбадьорення було неоціненним для мене. Також я відчуваю величезну вдячність громаді церкви Сант Пол, Кембридж, класу будівельників пресвітеріанської церкви Саут Найленду в Бірмінгемі, Алабама, та особливо викладачам і студентам школи Бісон Дівініті в Самфордському університеті цього міста. Чотирнадцять щасливих років, проведених у творчій праці, – це великий привілей і нагорода від Господа. Безперечно, великим внеском у цю роботу стали молитви і підтримка усіх цих братів та сестер, котрим я присвячую книгу, надіючись, що вона буде невеликою подякою за їхню вірність і безперервне свідоцтво сили молитви у християнському житті.

Джеральд Брей